

**ПРОГРАМ РАДА
ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА НИШ
ЗА 2026. ГОДИНУ**

Ниш, децембар 2026.

Бр. 01/807-25
Ниш, 19.12.2025.

На основу члана 44. став 1. тачка 6 Закона о култури (Сл. гласник РС, бр. 72/09, 13/16, 30/16-испр, 6/20, 47/21, 78/21 и 76/23), члана 16, став 1, тачка 6 Одлуке о оснивању Историјског архива Ниш (Службени лист града Ниша, бр. 2/11 – пречишћен текст, 115/16, 99/20, 85/21) и члана 35, став 1, тачка 6 Статута Историјског архива Ниш, Управни одбор Историјског архива Ниш, на седници одржаној 19.децембра 2025. године, доноси:

ПРОГРАМ РАДА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА НИШ ЗА 2026. ГОДИНУ

ПРАВНИ ОСНОВ

Током више од седам деценија и осам година свог постојања, Историјски архив Ниш развио се у једну од водећих институција за очување културне и историјске баштине града Ниша, као и општина Ражањ, Сокобања, Алексинац, Сврљиг, Мeroшина, Дољевац и Гаџин Хан. Његов свакодневни рад представља непроцењив допринос очувању националног културног наслеђа, а доследним поштовањем свих закона и прописа који уређују архивску делатност Архив одржава висок професионални стандард. На тај начин, институција не само да осигурава свој углед, већ и шири препознатљивост и утицај како на локалном, тако и на регионалном нивоу.

Рад, организација и финансирање Историјског архива Ниш утемељени су прописима Републике Србије, који дефинишу надлежности, услове заштите, поступке рада и статус установе. Основу правног оквира чине следећи закони:

1. **Закон о архивској грађи и архивској делатности** („Службени гласник РС“, бр. 6/2020)
Овим законом уређују се заштита архивске грађе и документарног материјала, надлежности јавних архива, услови чувања, обраде, класификације, дигитализације, поступци предаје архивске грађе, као и обавезе стваралаца и ималаца.
2. **Закон о култури** („Службени гласник РС“, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016 – испр., 6/2020, 47/2021, 78/2021 и 76/2023)
Уређује статус установе културе, управљање, финансирање, планирање и програме рада, надзор, као и организацију и функционисање установа културе.
3. **Закон о културном наслеђу** („Службени гласник РС“, бр. 129/2021)
Дефинише системе заштите културног наслеђа, категорије културних добара и надлежности установа културе у области очувања културног наслеђа.
4. **Закон о општем управном поступку** („Службени гласник РС“, бр. 18/2016, 95/2018 и 2/2023)
Примењује се у поступању са странкама, у издавању уверења и у остваривању права на приступ архивској грађи.
5. **Закон о употреби српског језика у јавном животу и заштити ћириличног писма** („Службени гласник РС“, бр. 89/2021)
Утврђује обавезу службене употребе српског језика и ћириличног писма у раду установе.

6. Закон о заштити података о личности („Службени гласник РС“, бр. 87/2018)

Уређује поступање са подацима о личности који се налазе у архивској грађи и документарном материјалу.

Поред наведених закона, рад Архива дефинишу и бројни подзаконски прописи, међу којима су:

1. Уредба о канцеларијском пословању органа државне управе
2. Правилник о ближим условима за смештај, заштиту и руковање архивском грађом и документарним материјалом
3. Правилник о вођењу Јединственог регистра стваралаца и ималаца документарног материјала
4. Правилник о критеријумима за одабир архивске грађе и излучивање
5. Правилник о дигитализацији културног наслеђа
6. Прописи из области заштите од пожара и безбедности и здравља на раду, прописи из области ИТ-безбедности, као и прописи који уређују доступност података по захтеву грађана.

Историјски архив Ниш послује у складу са својим интерним актима, и то: Статутом, Годишњим програмом рада, Правилником о систематизацији радних места, Правилником о заштити архивске грађе, као и интерним актима који уређују безбедносне, техничке, организационе и административне аспекте рада установе.

У обављању стручних послова Архив примењује и међународне стандарде и стручне препоруке у области архивистике, као што су: стандарди Међународног архивског савета (ICA), стандарди архивског описивања ISAD(G), ISAAR(CPF), ISDIAH, ISDF, препоруке IFLA и UNESCO у области дигитализације, очувања и доступности културног наслеђа.

У складу са наведеним прописима и стандардима, Историјски архив Ниш обавља делатности које обухватају заштиту, пријем, обраду, чување, дигитализацију и коришћење архивске грађе и документарног материјала, као и библиотечку, издавачку и едукативну делатност, од значаја за очување културног наслеђа на локалном, регионалном и националном нивоу.

КОНТИНУИТЕТ

У 2026. години, Историјски архив Ниш наставља са значајним активностима дигитализације, укључујући преостале црквене матичне књиге и осталу архивску грађу и документарни материјал. Скенирана архивска грађа биће доступна јавности путем сајта Архива, што је дуготрајан, али континуиран процес који има за циљ олакшавање приступа истраживачима. Такође, акција бесплатне дигитализације грађе у приватном власништву ће се наставити, што је значајно за трајно очување културног наслеђа и његову доступност широј јавности.

Архивисти ће наставити рад у софтверском систему АРХИС, јединственом у Србији за дигитално управљање и чување архивског материјала. Започиње се рад у е-писарници.

Настављамо са издавањем угледног часописа за историографију, архивистику и хуманистичке науке „Пешчаник“, који представља значајан допринос у истраживању и очувању културне баштине, као и са објављивањем каталога који прате наше изложбе. Посебну пажњу посвећујемо монографским публикацијама, кроз које представљамо драгоцене делове фонда Архива, чиме додатно афирмишемо његов значај у историјским и научним истраживањима.

И у 2026. години, Архив ће приређивати изложбе у част значајних историјских догађаја и личности, које прате одговарајући каталози. Планирана је заједничка изложба посвећена Шабану Бајрамовићу поводом 90 година од његовог рођења у сарадњи са Нишвилем и Архивом Брчко дистрикта. Сарадња са другим архивима у Србији, Републици Српској, Црној Гори, БиХ, Бугарској и Северној Македонији биће настављена, а планиране су и изложбе са

архивима ових земаља, на којима ће бити представљена највреднија документа и фотографије из нашег архива. Радо ћемо угостити изложбе других архива како би нашим суграђанима уприличиили нека нова искуства и сазнања. Посебну пажњу усмерићемо на продубљивање односа са амбасадама и другим институцијама ради истраживања и прикупљања архивске грађе.

Уз препоруке Завода за заштиту споменика културе Ниш, а у складу са финансијским могућностима, планирано је реновирање улазног дела зграде Архива, тоалета, кухиње, укључујући замену рачунарске опреме, канцеларијског намештаја и дела старих клима новим инвертер климама. Поред тога, улагаће се у опремање нових депоа полицама, како би се увећао капацитет за чување архивске грађе, што ће допринети бољим условима заштите, али и већи смештај архивске грађе.

Због таконске обавезе Архив ће израдити план заштите и спасавања архивске грађе у ванредним ситуацијама, са посебним мерама за архивску грађу од изузетног значаја.

Историјски архив Ниш ће и ове године конкурисати за средства Министарства културе Републике Србије и других извора како би се финансирани пројекти, као што су летње радионице за ученике основних школа, опремање дела депоа полицама на електро погон – депо 2 фаза 2, организација архивистичких скупова и дечијих архивских радионица, микрофилмовање и дигитализација културне баштине Републике Србије из фондова Архива и други важни пројекти.

Посебна пажња биће посвећена наставку стручног надзора над архивирањем и чувањем документарног материјала у различитим институцијама, уз излучивање безвредног материјала. Планирана је и набавка нових публикација и електронских ресурса за библиотечки фонд.

Историјски архив Ниш наставиће да буде на услузи истраживачима и грађанима, омогућавајући им приступ документима који су од значаја за остваривање њихових права, али и за заштиту државних и културних интереса. Тиме, Архив остаје кључно место за чување доказа о историји нашег града и околних општина.

Бринућемо о здрављу свих који раде у Историјском архиву Ниш, па ћемо и у 2026. години обезбедити лекарски преглед свих запослених.

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Историјски архив Ниш у 2026. години наставља активности дигитализације архивске грађе у складу са Стратегијом развоја културе Републике Србије и Националном стратегијом за дигитализацију културног наслеђа, посебно усмерене на преостале црквене матичне књиге. На територији надлежности Архива, још увек је неопходно дигитализовати 185 књига. До сада је успешно дигитализовано 298 књига са подручја Ниша, Сврљига, Алексинца, Ражња и делова Сокобање и Дољевца.

Овај процес представља не само законску обавезу у складу са државним стратешким документима, већ и кључни начин заштите архивске грађе од прекомерне употребе. Истовремено, дигитализација омогућава већи приступ грађи истраживачима и заинтересованој јавности. Убрзани темпо дигитализације указује на потребу за формирањем посебног одељења унутар Архива, које би било посвећено дигитализацији, одржавању и развоју дигиталних збирки, као и унапређењу технологија за дугорочно чување дигитализованог материјала.

Дигитализација доноси бројне предности: она штити грађу од оштећења, убрзава и поједностављује рад са документима, а истовремено омогућава двосмерну размену информација – како о самим документима, тако и о њиховом садржају. Ово је у складу са савременим трендовима у архивској делатности и доприноси ефикаснијем коришћењу ресурса Архива.

Као једна од водећих институција у Србији у области архивистике, Историјски архив Ниш наставља активно да учествује у имплементацији ових стратегија, конкуришући за

средства Министарства културе и других надлежних институција. На тај начин обезбеђују се услови за потпуно спровођење процеса дигитализације и развој савремених технологија које омогућавају дугорочно чување културног наслеђа.

АРХИВСКИ ПОСАО

Архивски посао у Историјском архиву Ниш представља континуиран и сложен процес који се заснива на сталној стручној комуникацији, организованом деловању и посвећености очувању културне баштине. Успешна размена информација и ефикасан рад подразумевају научну строгост, моралну посвећеност и креативан приступ. Савремени развој информационих технологија, као и све већи захтеви корисника за брзим, поузданим и доступним подацима, захтевају континуирано унапређење процедура и услуга Архива.

Историјски архив Ниш, као кључна институција за чување архивске грађе града Ниша и територијално надлежних општина, наставиће у 2026. години рад у оквиру својих три службе. Омогућиће се брз и ефикасан приступ корисницима и истраживачима, укључујући пружање потврда, уверења и издавање документације. Корисници ће бити подржани у приступу дигиталним збиркама и онлајн претраживању архивске грађе, а едукација о начину коришћења грађе и правилима рада ће бити континуирано обезбеђивана. Посебна пажња биће посвећена досад недосегнутим корисницима, као и раду са децом и сарадњи са основним и средњим школама у граду и селима. Архив ће наставити позивати грађане да уступе своје породичне архиве на дигитализацију уз сталну промоцију значаја очувања архивске грађе и представити нови сајт посвећен жртвама Другог светског рата током априла. Планиране су сталне посете Архиву како би сви грађани имали прилику да доживе искуство које оставља снажан утисак.

Наставићемо редовне обиласке регистратура и стваралаца архивске грађе ради прегледа, селекције и преузимања, а у 2026. години планиран је обилазак сто стваралаца на територији општина над којима је архив надлежан, као и установе културе града Ниша. Ствараоци ће добијати стручну помоћ у изради правилника о канцеларијском пословању, листе категорија архивске грађе са роковима чувања и архивске књиге. Примењиваће се процедуре за давање сагласности на предложене правилнике и листе категорија и доношење решења о уништавању безвредног материјала. Служба ће пружати стручну подршку приликом излучивања безвредног материјала, припрему грађе за преузимање у Архив и учествовање у самом процесу, укључујући фондове стечених или ликвидираних институција. Наставиће се сређивање, класификација и евидентирање фондова и збирки, уношење података у базе и метаподака, устројавање депоа и досијеа према архивистичком протоколу. Поред тога, обезбедиће се заштита и одржавање постојећих фондова, ревизија, као и излучивање документације чији је рок истекао, а истовремено ће се радити на превентивној конзервацији и припреми услова за успостављање конзерваторске лабораторије у сарадњи са Државним архивом Србије и Министарством културе Републике Србије.

Што се тиче издаваштва, промоција и програма за наше кориснике наставићемо издавање часописа Пепчаник, каталога изложби и монографских публикација које афирмишу значај Архива. Архив ће организовати изложбе, поставке, јавне програме, радионице за децу, школске посете и фестивале архивских радионица за најмлађе. Планира се реализација дигиталних пројеката и интерактивних садржаја, укључујући виртуелне туре и онлајн приступ збиркама, а комуникација и промоција преко медија и друштвених мрежа омогућиће повећање видљивости, препознатљивости и лакши приступ ресурсима истраживачима и грађанима. Наставиће се сарадња са другим архивима, институцијама, школама, амбасадама и организацијама у земљи и региону, као и реализација посебних пројеката као што су дигитализација, јавни позиви за уступање архивске грађе, презентације и промотивне кампање.

Архивски посао Историјског архива Ниш у 2026. години наставља се као динамичан, стратешки и континуиран процес у којем је фокус на квалитету услуга према корисницима,

очувању и унапређењу архивске грађе, као и сталном унапређењу видљивости и препознатљивости Архива у јавности са циљем дугорочног очувања културног наслеђа, развоја дигиталних ресурса и пружања едукативних и иновативних садржаја за грађане и истраживаче.

КОРИСНИК

Историјски архив Ниш наставља да посвећује посебну пажњу својим корисницима. Циљ нам је да им омогућимо брз и ефикасан приступ потребним информацијама, али и да их подстакнемо да успоставе везу између властитог искуства и знања и података из архивске грађе, како би се враћали и наставили да користе наше ресурсе. Задовољан корисник представља најбољу препоруку Архиву, изражену језиком који је јасан и разумљив свима.

Настављамо да позивамо суграђане да уступе своје породичне архиве на дигитализацију, уз континуирану промоцију значаја очувања архивске грађе. Посебну пажњу усмераваћемо на досада “недосегнуте” кориснике, привлачећи их разноврсним активностима, програмима и маркетиншким иницијативама. Планирају се и сталне посете Архиву, како би сви грађани имали прилику да искусе рад и ресурсе институције на начин који оставља снажан и дуготрајан утисак.

Током априла месеца представимо посебан пројекат – сајт посвећен жртвама Другог светског рата са територије Ниша и околних општина. Ова дигитална платформа омогућиће грађанима, истраживачима и школама да приступе историјским подацима, личним причама и архивским материјалима на једноставан и интерактиван начин. Пројекат ће бити праћен и изложбеним програмом, предавањима и радионицама за ученике, како бисмо историјску грађу приближили млађој публици.

Поред тога, планирамо организовање виртуелних тура Архивом, онлајн трибина и тематских радионица за децу и одрасле, као и могућност интерактивног учешћа у раду на дигитализацији личних и породичних докумената. Овакви програми не само да привлаче нове кориснике, већ и омогућавају свима да доживе архив као место живе историје и културне интеракције.

Посебан акценат стављамо на рад са децом и сарадњу са основним и средњим школама, како у граду, тако и у селима.

За нове и будуће кориснике, наставићемо да прикупљамо, сортирамо, обрађујемо, штитимо и чувамо архивске фондове, обезбеђујући да им буду доступни у најбољем могућем стању. Политика очувања архивских колекција осигурава аутентичност и вредност грађе, олакшава приступ и смањује ризике по садашње и будуће фондове.

Истовремено, обићи ћемо и пружити стручну помоћ око издвајања безвредног документарног материјала, сређивања и пописивања архивске грађе, као и припреме материјала за примопредају свим корисницима ван Архива – имаоцима архивске грађе и документарног материјала.

КОНЗЕРВАЦИЈА ПАПИРА

Архивска грађа и документација током употребе и складиштења изложени су бројним штетним утицајима. Пошто је већина грађе направљена од осетљивог папира, оштећења су готово неизбежна. У Србији је систем заштите тако организован да превентивна заштита често остаје запостављена, док је обим производње нове документације веома велики. Као резултат тога, данас се суочавамо са изазовом чувања велике количине грађе која постепено пропада.

Процес конзервације и рестаурације је изузетно скуп и временски захтеван. У Србији постоје само пет лабораторија за конзервацију и рестаурацију. Овај јаз између брзине оштећења и могућности рестаурације доводи до нагомилавања оштећене грађе и неповратног губитка вредног културног блага. Ово показује да је потребно хитно и темељно унапређење система.

Историјски архив Ниш годинама настоји да отвори сопствену лабораторију за конзервацију папира. Иако је то процес који се показује као изазован и спори, ми не одустајемо и упорно радимо на том циљу. Уз подршку Државног архива Србије и Министарства културе, у 2026. години наставићемо рад на реализацији овог пројекта, чиме ћемо значајно допринети дугорочном очувању архивске грађе.

ЦЕНОВНИК УСЛУГА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА НИШ

1.	Истраживачки час	1 час	1.800,00
2.	Издавање потврда и уверења за стране држављане	документ	6.000,00
3.	Издавање уверења и оригиналних докумената са факултета и виших школа	документ	1.200,00
4.	Издавање негативне потврде	потврда	600,00
5.	Поштански трошкови	пошиљка	по ПТТ тарифи
6.	Фотокопирање докумената А4 (једнострано/двострано)	до 50 копија преко 50 коп.	18,00/30,00 12,00/24,00
7.	Фотокопирање докумената А3 (једнострано/двострано)	до 50 копија преко 50 коп.	30,00/54,00 24,00/42,00
8.	Фотокопирање докумената А2 (једнострано)	1 копија	100,00
9.	Фотокопирање докумената А1 (једнострано)	1 копија	150,00
10.	Фотокопија са овером А4	страница	70,00
11.	Фотокопија са овером А3	страница	120,00
12.	Штампана копија са микрофилма формат А4	страница	36,00
13.	Штампана копија са микрофилма формат А3	страница	48,00
14.	Скенирање са микрофилма	скен	36,00
15.	Микрофилмовање црно-белих докумената на 16 мм МФ до 1200 снимака	МФ ролна	30.000,00
16.	Скенирање архивске грађе у резолуцији 300 dpi – А4	скен	240,00
17.	Скенирање архивске грађе у резолуцији 600 dpi – А4	скен	420,00
18.	Скенирање архивске грађе у резолуцији 300 dpi – А3	скен	400,00
19.	Скенирање архивске грађе у резолуцији 600 dpi – А3	скен	600,00
20.	Скенирање архивске грађе у резолуцији 300 dpi – А2	скен	500,00
21.	Скенирање архивске грађе у резолуцији 300 dpi – А0	скен	700,00
22.	Снимање докумената дигиталним фотоапаратом	снимак	240,00
23.	Снимање на медијуме (CD, USB)	комад	240,00
24.	Штампање А4 на црно-белом ласер штампачу	страница	70,00
25.	Штампање А4 на колор ласер штампачу	страница	240,00
26.	Праћење архивске грађе на снимање ван архива	1 час	2.400,00
27.	Снимање архивске грађе за објављивање	страница	1.200,00
28.	Снимање архивске грађе за објављивање на корицама, омотима и насловној страни	страница	1.800,00
29.	Снимање архивске грађе за објављивање и јавно приказивање у комерцијалне сврхе	страница	2.400,00
30.	Припрема изложбе на захтев ствараоца архивске грађе-техничка поставка	1 час	1.200,00
31.	Сређивање архивске грађе и документарног материјала на захтев стваралаца у зависности од степена сређености и услова рада у регистратури - према процени	1 дужни метар	од 3.000,00 до 8.000,00

32.	Припрема за предају архивске грађе (сређивање, архивирање, евидентирање) у регистратури, која је само у регистратурски сређеном стању, па до потпуно несређеног стања	1 дужни метар	од 4.000,00 до 8.000,00
33.	Пријем архивске грађе и документарног материјала од регистратура (ствараоца), према процени и стању архивске грађе и документарног материјала у коме се предаје	1 дужни метар	од 4.000,00 до 8.000,00
34.	Смештај, чување и стручни надзор архивске грађе и документарног материјала у просторијама Архива (депоновање)	1 дужни метар	300,00 месечно
35.	Израда концепта Листе категорија за регистратуру	1 страница	500,00
36.	Израда архивске књиге и/или унос у Базу података – апликације, електронске евиденције и сл.	1 страница	500,00
37.	Одржавање предавања у регистратури	1 час	3.000,00
38.	Припрема изложбе на захтев ствараоца архивске грађе – техничка поставка	1 час	1.000,00

МАРКЕТИНГ И КОМУНИКАЦИЈА СА ПУБЛИКОМ

Настављајући досадашњу маркетиншку стратегију, Историјски архив Ниш активно развија и негује своју везу са публиком. Присуство у медијима и даље има кључну улогу у изградњи и одржавању угледа Архива, док оглашавање и рад са јавношћу представљају важне алате за привлачење пажње и ангажовање шире заједнице. Истовремено, усавршавамо комуникациону стратегију са циљем да у јавности створимо јаснију, позитивнију и препознатљивију слику о Архиву, прилагођавајући је захтевима савременог доба и нових технологија. руштвене мреже остају један од најзначајнијих канала за промоцију услуга, програма и богатих дигиталних збирки Архива. На тај начин не само да повећавамо видљивост и препознатљивост институције, већ и омогућавамо бржи и лакши приступ ресурсима, приближавајући их истраживачима и свим заинтересованим грађанима.

Поред традиционалних канала, Архив у 2026. години посвећује посебну пажњу креативним дигиталним форматима. Видео-презентације, виртуелне туре по изложбама и интерактивне онлајн радионице омогућиће публици ближи и динамичнији контакт са архивском грађом. Такође, планирано је ангажовање младих и даљих корисника путем квизова, такмичења и кратких видео прича које представљају историјске документе на занимљив начин, стварајући интеракцију и активну заједницу.

Историјски архив Ниш наставља да гради партнерства са локалним школама, културним институцијама и заједницама кроз заједничке пројекте и промотивне кампање. Креирање тематских дигиталних и штампаних публикација, уз сталну промоцију значаја чувања архивске грађе, омогућиће да Архив допре до нових корисника, али и да учврсти однос са већ постојећом публиком.

На овај начин Архив не само да гради препознатљив бренд, већ и активира заједницу у креирању садржаја и очувању културног наслеђа. Све активности имају за циљ да Архив постане ближи, приступачнији и интерактивнији за све заинтересоване, од истраживача до породичних архивиста, од младих до старијих посетиоца.

ВРЕДНОВАЊЕ

Настављамо да систематски пратимо утицај и делотворност рада Архива кроз разноврсне показатеље. Пре изложби прикупљамо мишљења и утиске посетилаца, пратимо број присутних и време које проводе у Архиву, а коментари у ученика приликом посета архиву, као и малићана – полазника архивских радионица дају нам драгоцене повратне

информације о њиховом доживљају. Присуство Архива у медијима и реакције јавности такође представљају важан индикатор успеха наших активности.

Поред тога, бележимо број захтева за информацијама и пружених услуга, како у самом Архиву, тако и ван њега, уз процену задовољства корисника. Ова анализа омогућава континуирано унапређење рада Архива и боље прилагођавање потребама и очекивањима јавности.

МИСИЈА

Историјски архив Ниш је модерна, ефикасна и отворена установа културе која у свом раду примењује високе стандарде заштите архивске грађе. Архив омогућава њену доступност грађанима, научној и стручној јавности, подижући свест о значају докумената за историју града Ниша, околине и ширег региона, како за садашње, тако и за будуће генерације.

Председник Управног одбора
Историјског архива Ниш

Мирослав Пешић
др Мирослав Пешић